

D20 1977

1977, 21. září, Praha. – Sdělení o závěrech interní diskuse o další práci Charty a o rozšíření počtu mluvčích s průvodním dopisem Jiřího Hájka.¹

Milí přátelé,

jistě jste se od chvíle svého podpisu pod Prohlášení Charty 77 zamýšleli nejednou nad tím, jaký další smysl a obsah má vaše účast v neformální pospolitosti lidí usilujících o důsledné dodržování zákonnosti a respektování lidských a občanských práv a svobod v naší republice. Nebyli jste a nejste v tom sami. Mnozí ze signatářů považovali za správné a nutné vyměnit si své názory na tyto otázky mezi sebou i s mluvčím Charty 77.

Pokusili jsme se shrnout hlavní myšlenky z této neformální diskuse; zasíláme vám je k informaci v očekávání, že i vy k nim vyjádříte své stanovisko, a to nejlépe touž cestou, jako se k vám dostává tato informace. Počítejte s tím, že poštovní spojení s mluvčími Charty 77 není pravděpodobně nejvhodnější.

S pozdravem

dr. Jiří Hájek mluvčí Charty 77

Sdělení Charty 77

Ve svém prvním Prohlášení ze dne 1.1.1977, v němž jsme oznámili vznik Charty 77 a formulovali její poslání, uvedli jsme mimo jiné, že Charta 77 „chce vést v oblasti svého působení konstruktivní dialog s politickou a státní mocí, zejména tím, že bude upozorňovat na různé konkrétní případy porušování lidských a občanských práv, připravovat jejich dokumentaci, navrhopvat řešení, předkládat různé obecnější návrhy směřující k prohlubování těchto práv a jejich záruk, a působit jako prostředník v různých konfliktních situacích, které může bezprávi vyvolat“.

Devět měsíců existence Charty 77 prokázalo životnost tohoto společenství: navzdory kampaním a represím nepřestala Charta 77 působit, o čemž svědčí mimo jiné to, že vydala dvanáct dokumentů a dalších textů, z nichž většina se zabývala různými oblastmi společenského života z hlediska uplatňování lidských práv a kritikou jejich porušování.

Signatáři Charty 77 a další občané, podníceni její iniciativou, projevíli odhodlání zasazovat se o dodržování zákonnosti a respektování lidských a občanských práv a vykonali v tomto směru jednotlivě i v různých improvizovaných seskupeních hodně práce. Počet signatářů, zatím bez jakékoliv agitace, se více než ztrojnásobil a dosahuje nyní osmi set. Na bázi Charty 77 nebo v souvislosti s ní byla napsána řada analýz, zpráv apod., které kolují mezi obyvatelstvem. Diskuse mezi signatáři Charty 77 a jejími příznivci na pracovištích, v odborových organizacích i v prostředí státní a politické moci učinily Chartu 77 věcí veřejnou. Její signatáři, vědomi si toho, že jim jde o dobrou věc a že stojí na půdě právního řádu republiky, se nenechali zastrašit ani odradit žádnými diskriminacemi. Tento postoj si získal uznání a sympatie značné části veřejnosti. Nečekanou pozornost a zájem, spojené s mnoha projevy solidarity, získala Charta 77 i v zahraničí. Vážíme si jich, pokud přicházejí od těch osobností ze Západu i Východu, kterým

jsou cíle Charty 77 skutečně vnitřně blízké.

Dosavadní historie Charty 77 zapůsobila do určité míry i na celkové politické ovzduší v naší zemi: mnoho občanů si v konfrontaci s ní uvědomilo, že je možné a správné vyslovovat veřejně i kritické názory a angažovat se za nápravu věcí, které nejsou v pořádku. I když se Chartě 77 zatím nepodařilo navázat se státní mocí přímý dialog, o což od svého vzniku usiluje, k určitému nepřímému a zdaleka neuspokojivému dialogu přece jen došlo. Státní moc bere existenci Charty 77 v úvahu a ve sdělovacích prostředcích na ni reaguje.

Přes to všechno se Chartě 77 – hlavně ovšem díky překážkám, jež se jí v první fázi její existence kladly do cesty – zdaleka ještě nepodařilo v míře, v jaké by chtěla, plnit mnohé ze svých předsevzetí, především na rovině konkrétní pomoci v různých jednotlivých případech bezpráví. Lze jí ovšem vytknout i jiné nedostatky: někteří její signatáři nemají dost dobré spojení s ohnisky její aktivity, veřejnost není o jejich práci dostatečně informována a mnozí občané, kteří s ní po jejím vzniku sympatizovali, dokonce ani nevědí, že Charta 77 žije a působí.

Proto se v letních měsících mnozí signatáři Charty 77 zamýšleli nad její budoucností i možnostmi a formami její další práce. O svých myšlenkách se při různých příležitostech informovali. Sešlo se hodně úvah a námětů, často velice rozličných, jak ani jinak při názorové různosti jejich signatářů být nemohlo.²

Z této diskuse vyplynulo několik hlavních bodů, v nichž došlo k rozsáhlému souhlasu:³

1. Jelikož Chartě 77 nejde o vlastní prestiž, ale faktický vývoj v oblasti jejího poslání, podporujeme a chceme podporovat – společně i jednotlivě – rozmanité občanské iniciativy, které se kolem nás objevují a objeví a které v nejširším smyslu směřují k prohloubení zákonnosti a respektování občanských práv a svobod v naší společnosti – a to bez ohledu na to, zda tyto iniciativy formálně vznikají a rozvíjejí se přímo na půdě Charty 77, ve volném spojení s ní nebo zcela mimo ni. Podstatné je, že jsou v souladu s jejími cíli a že tedy i jejich podporou lze dostát morálnímu závazku vyplývajícímu z našeho podpisu.
2. Za legitimní výraz tohoto závazku považujeme dále aktivní individuální vztah k problémům společnosti i k problémům našeho nejbližšího okolí. Proto se chceme ještě více než dosud zabývat konkrétními případy bezpráví, s nimiž se ve svém okolí nebo v nám dostupném prostředí setkáváme, chceme na ně upozorňovat jak své spoluobčany, tak příslušné úřady a žádat všemi účelnými a legálními prostředky jejich nápravu. V rámci svých individuálních možností chceme dále pracovat proti zamlžování objektivních společenských problémů, proti neodpovědnému a sobeckému výkonu různých funkcí, proti svévoli a nedemokratičnosti v organizacích, jejichž jsme členy. Pokud to uznáme za vhodné, budeme se navzájem o své činnosti také informovat. Avšak rozhodující instancí nám vždy zůstane naše vlastní svědomí a vědomí občanské odpovědnosti. Přirozeným důsledkem tohoto postoje je i to, že každý z nás svou individuální prací prohlubuje zároveň i spojení Charty 77 s veřejností, to znamená především s občany, kteří chtějí požádat Chartu 77 o pomoc, kteří pro ni mají různé náměty, kteří se chtějí seznamovat s jejími materiály, pomáhat v jejím duchu a eventuálně i jejím prostřednictvím existenčně postiženým

osobám, spolupracovat s ní nebo se k ní sami připojit jako její signatáři. Četní signatáři už projevíli v tomto směru iniciativu a požádali, abychom touto cestou zveřejnili jejich adresy. Učiníme tak v jednom z příštích sdělení; v budoucnu hodláme zveřejňovat i další.

3. Je přirozené, že se signatáři Charty 77 volně sdružují podle svých možností a zájmů do neformálních pracovních skupin, zaměřených k určitým konkrétním případům či speciálním tématům, kterými se soustavně zabývají. Dokumentují je a případně žádají příslušné orgány o jejich řešení v tom duchu, jak jej charakterizuje naše první Prohlášení. O této práci informují mluvčí a ostatní signatáře. Rozvíjejí ji však samostatně. Písemné materiály, které přitom vznikají, podepisují pak především ti signatáři, kteří se na nich podíleli.

4. Podle potřeby a uznají-li za účelné, mohou některé z různých názorově, regionálně či přátelsky spojených neformálních okruhů signatářů Charty 77 pověřit někoho ze svého středu, aby opatroval ostatním informace a různé materiály, a zajišťovat jejich komunikaci s mluvčími a jinými okruhy signatářů.

5. Chartu 77 jako celek budou i nadále zastupovat její mluvčí. Z dosavadních zkušeností a rozprav vyplynulo, že veškerá tíha a odpovědnost této funkce by neměla natrvalo spočívat pouze na dr. Jiřím Hájkovi, jediném dnešním mluvčí Charty 77. Proto byl doplněn – v souladu s naším prvním Prohlášením a po konzultaci v různých okruzích – počet mluvčích opět na tři. Funkcí dalších dvou mluvčích jsou nyní pověřeni Marta Kubišová a dr. Ladislav Hejdánek.⁴ Jelikož Charta 77 není organizací, ale volným společenstvím, stmelovaným především vzájemnou důvěrou, je správné – jak se mnozí z dotázaných signatářů z různých okruhů shodli –, že mluvčí jsou nadále vybaveni právem předat své funkce v případě, že je nebudou moci nebo chtít dále vykonávat, dalším signatářům, které si po vzájemné dohodě vyberou a kteří budou ochotni tuto funkci přijmout. Hlavním úkolem mluvčích bude pokračovat v úsilí o konstruktivní dialog se státní mocí a vydávat tak jako dosud hlavní dokumenty a stanoviska Charty 77.

Věříme, že tyto základní směry a principy naší budoucí práce, jakož i konkrétní opatření, na nichž jsme se dohodli, pomohou Chartě 77 lépe plnit její poslání.

dr. Jiří Hájek, Marta Kubišová, dr. Ladislav Hejdánek mluvčí Charty 77⁴

ČSDS, Sb. Charta 77. – Strojopis, průpis.

¹ *Dopis Jiřího Hájka, od března 1977 (po smrti Jana Patočky a po rezignaci Václava Havla, srv D15) jediného mluvčího Charty 77, byl zveřejněn samizdatem současně se sdělením jako jeden text. V Libri prohibiti, sb. Charta 77, je uložen strojopisný koncept sdělení s mnoha rukopisnými úpravami, které byly převzaty do konečného znění dokumentu. V konceptu byl uveden jako nový mluvčí Ladislav Hejdánek; dodatečně na předem vyznačeném místě je rukou dopsáno jméno Marty Kubišové.*

² *O diskusi je souhrnně pojednáno v příloze 10, kde jsou také otištěny některé diskusní texty.*

³ *Podle některých svědectví byl autorem následujícího shrnutí do pěti číslovaných bodů Václav Havel.*

4 Životopisy mluvčích nebyly k dokumentu přiloženy, uvádíme je ze samizdatového sborníku Charta 77. Dokumenty, prohlášení, sdělení, dopisy: Rok 1977:

Jiří Hájek, nar. 1913, právnická studia dokončil r. 1937. V pokrokovém studentském hnutí byl činný od r. 1932, od r. 1933 v sociálnědemokratické mládeži. Za účast při organizování jednotného protifašistického odboje hnutí mládeže vězněn za okupace v letech 1940–1945. Po válce účasten při založení Světové federace demokratické mládeže. Od r. 1947 přednášel na vysokých školách. V letech 1949–1955 profesorem dějin mezinárodního dělnického hnutí a mezinárodních vztahů. Od sloučení čs. sociální demokracie s KSČ do roku 1969 členem ÚV KSČ. V letech 1955–1965 v diplomatických službách. V letech 1965–1968 ministrem školství, r. 1968 ministrem zahraničních věcí, odstoupil po vstupu vojsk. Poté pracoval v Československé akademii věd na problematice mezinárodních vztahů. V r. 1973 odešel do důchodu. Z publikací: Mezi včerejškem a zítřkem (1947), Mnichov (1958). Řada odborných článků a statí. Bydlí v Kosatcové ulici č.11, Praha 10-Zahradní město.

Marta Kubišová, nar. 1942 v Českých Budějovicích v rodině lékaře. Po maturitě tři roky ve sklárně. Pak začala zpívat v pardubickém Stop-divadle (1962). Za rok odchází do plzeňského divadla Alfa a odtud do Rokoka v Praze. 1966 první Zlatý slavík za vítězství v celostátní soutěži časopisu Mladý svět a zlatý Bratislavský klíč – cenu Čs. televize. R. 1966 z Rokoka odchází a zakládá se svými kolegy skupinu Golden Kids. Od r. 1966 stříbrná, bronzová a r. 1968 zlatá Bratislavská lyra. Je nejoblíbenější zpěvačkou Československa a za rok 1968 a 1969 přijímá Zlatého slavíka. Reprezentovala Československo v mnoha zemích, vystupovala v Cannes na M.I.D.E.M. a v pařížské Olympii. Vydala téměř sto desek a natočila několik filmů. Od ledna 1970 nesměla vystupovat v souvislosti s podvrženými pornografiemi. Křivé nařčení bylo sice před soudem odvoláno, ale vrátit se už nesměla.

Bydlí v Soudní ulici 12, Praha 4-Pankrác.

Ladislav Hejdánek, nar. 1927 v Praze. Po maturitě 4 semestry na Přírodovědecké fakultě UK a poté přešel na Filozofickou fakultu UK. Promoval v r. 1952. Pracoval jako kopáč a betonář. Po dvouleté vojenské službě nastoupil r. 1956 do Ústavu epidemiologie a mikrobiologie jako pracovník v dokumentaci. Publikoval různé články (Vesmír, Křesťanská revue, Plamen, Tvář, Slovenské pohľady atd.). R. 1968 přijat jako marxista do Filozofického ústavu ČSAV, výpověď dostal k 31.3.1971. Od té doby pracuje v Českobratrské církvi evangelické. V létě 1972 byl odsouzen za to, že se údajně pokusil spáchat trestný čin pobuřování. V této souvislosti byl také ve vazbě. V únoru 1973 byl amnestován a podle čs. zákonů je třeba na něho pohlížet, jako kdyby nikdy odsouzen nebyl. Ladislav Hejdánek navazuje jako filozof zejména na Masaryka a Rádlu, je žákem profesorů J. B. Kozáka a Jana Patočky.

Bydlí ve Slovenské ulici 11, Praha 2-Vinohrady.

Plné znění: In: Charta 77. Dokumenty, prohlášení, sdělení, dopisy. Rok 1977. Samizdatový sborník, s. 72–74 • ÚSD, sb. RFE, pol. blok S-116, 29. září 1977 •

Studie, č. 54, 1977, s. 515–517 • Skilling, H. G.: *Charter 77 and Human Rights in Czechoslovakia*. Londýn 1981, s. 265–267 • *Kniha Charty 77. Index 1977*, s. 193–197.

Komentář: Sládeček, Josef (Pithart, Petr): Nečekání na Godota. In: *Svědectví*, roč. 14, č. 54, 1977, s. 193–207 • Mlynář, Zdeněk: *Ideologische und politische Richtungen innerhalb der Bürgerrechtsbewegung in der heutigen Tschechoslowakei*. Köln 1978, s. 46–50 • Příspěvky Jaroslava Šabaty a Petra Uhla, in: *Charta očima současníků: Po dvaceti letech*. Praha 1997, s. 139–154, 183–186 a 264.